

ПРОКОПЕНКО НАТАЛІЯ ЮРІЇВНА

*магістрант кафедри менеджменту
Донбаський державний технічний університет
м. Лисичанськ, Україна*

ЛИХОЛОБОВ ЕДУАРД АНАТОЛІЙОВИЧ

*канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту
Донбаський державний технічний університет
м. Лисичанськ, Україна*

ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ

Демографічна ситуація в Україні на сьогоднішній день є гострою, якщо не катастрофічною. За статистичними даними та даними численних досліджень демографічних зрушень проявляються безліч негативних явищ, які мають відображення в структурі населення, сучасного типу відтворення населення тощо.

Актуальними питаннями соціально-демографічного розвитку країни, зокрема, узагальненням підходів й проблем в цій сфері, займалися такі дослідники як Стешенко В., Кваша А., Позняк О., Глуханова Г. та інші. Питанням подолання демографічної кризи в Україні шляхом пошуку ефективних напрямків реалізації державної політики в цьому напрямку присвятили свої роботи Лібанова Е., Шевчук П., Сімоненко В., Ціщик Р., Черничук Л. та інші.

Метою та завданням дослідження є ідентифікація демографічної проблеми в країні за роки незалежності на основі виявлення та аналізу даних, які впливають на демографічні показники; формулювання основних напрямків державної політики щодо їх покращення.

Згідно з даними Держкомстату протягом останніх 25-ти років кількість населення України постійно знижується. Так, з січня 1991 по березень 2017 українців стало менше на 9,5 млн осіб. Якщо в 1991 році в державі проживало майже 52 млн. осіб, то на початок березня 2017 становить 42,5 млн. осіб. За всі роки незалежності України кількість населення найбільше зменшилася в період з 2005-го по 2016 роки — на 4,5 млн осіб (таблиця 1) [1].

Таблиця 1

Кількість населення, смертність і народжуваність в Україні в 2005-2017 роках*

Рік	Смертність, тис. осіб	Народжуваність, тис. осіб	Кількість населення, млн. осіб*
2005	782,0	426,1	47,28
2006	758,1	460,4	46,93
2007	762,9	472,7	46,65
2008	754,5	510,6	46,37
2009	706,7	512,5	46,14
2010	698,2	497,7	45,96
2011	664,6	502,6	45,78
2012	663,1	520,7	45,63
2013	662,4	503,7	45,55
2014	632,3	465,9	45,43
2015	594,8	411,8	42,93
2016	529,8	365,5	42,76
2017	-	-	42,54

*Станом на 1 січня кожного року

Однією з головних причин зменшення населення в Україні, за даними Держстату, є щорічне перевищення показника смертності над показником народжуваності.

Найбільша кількість померлих було зареєстровано у 2005 році – 782 тис. осіб. За останні майже 15 років. А найбільша народжуваність спостерігається у 2012 році – майже 521 тис. осіб.

У 2016 році спостерігалась найменша кількість смертних випадків за останні 10 років – майже 530 тис, але в той же час і найменша за той самий період народжуваність – біля 365 тис. осіб [2].

Попри менші показники смертності у 2016 році, різниця між смертністю і народжуваністю, в порівнянні з 2015 роком, зменшилась – 164 тис. у 2016-му проти 183 тис. у 2015-му. Проте у 2014 році різниця складала майже 167 тис. осіб. Це пов'язано з проведенням на сході країни антитерористичної операції та масової міграції населення у період з 2014 по 2016 рр.[2].

Негативний природний приріст населення є характерним для всіх розвинутих країн Європи, Північної Америки і Японії. Але розрив між народженими і померлими в цих країнах, як правило, нижчий. Наприклад, по країнах ЄС — в 2015 році розрив між померлими і народженими становив тільки 9,6%.

Аналіз динаміки смертності населення за останні 12 років показує, що кількість померлих щороку скорочується, тобто зменшення населення України викликано не стільки природнім зменшенням населення, викликаним скороченням тривалості життя, а більше міграційними процесами, які є результатом погіршення рівня життя українців із року в рік. Серед причин смерті населення України в 2016р., як і раніше, перше місце посідали хвороби системи кровообігу, друге – новоутворення, третє – зовнішні причини смерті (зображено у таблиці 2) [1

Таблиця 2

Найбільш розповсюджені причини смертельних випадків України з 2005 по 2016 роки (тис осіб).

Рік	За окремими причинами, тис. осіб					
	Всього померлих	Хвороби системи кровообігу	Новоутворення	Зовнішні причини смертності	Хвороби органів травлення	Хвороби органів дихання
1	2	3	4	5	6	7
2005	782,0	488,8	91,8	70,0	31,7	28,0
2006	758,1	480,8	90,4	64,6	30,2	24,7
2007	762,9	480,6	90,0	66,0	33,6	25,1
2008	754,5	480,1	89,0	61,4	35,2	23,3
2009	706,7	460,6	88,6	48,9	30,1	21,1

2010	698,2	465,1	88,8	44,0	26,8	19,5
2011	664,6	440,3	89,0	42,4	25,2	17,9
2012	663,1	436,4	92,9	41,7	27,7	17,1
2013	662,4	440,4	92,3	40,3	28,0	16,5
2014	632,3	425,6	83,9	40,1	25,2	14,8
2015	594,8	404,6	79,5	34,6	22,8	14,0
2016	529,8	355,3	72,4	28,4	20,1	12,5

Підводячи підсумки можна сказати, що перспективами подолання демографічної кризи є реалізація спланованих короткострокових та довгострокових цілей державної демографічної політики. Демографічна політика України в сучасних умовах повинна бути направлена не тільки на стимулювання народжуваності, але і на зміцнення сім'ї, підвищення матеріального добробуту людей, зниження захворюваності і смертності. На нашу думку для покращення демографічної ситуації державна політика повинна бути спрямована на реалізацію наступних напрямків:

- активна популяризація і соціальна реклама здорового образу життя; державна підтримка волонтерських рухів та громадських об'єднань у реалізації масових заходів, що пропарадують здорове харчування, активний відпочинок, закріплення сімейних цінностей;
- одночасна реформа медицини, що має бути спрямована на попередження і своєчасну діагностику захворювання, а не на подолання запущених наслідків, що є більш затратним і неефективним способом укріплення здоров'я нації;
- складання програми професійної підготовки молоді з урахуванням потреб ринку (шляхом тісної співпраці із державною службою зайнятості населення та Міністерством освіти України) для забезпечення ефективної зайнятості, яка має стати надійною гарантією належного рівня життя не тільки для самого працюючого, а і для його утриманців;
- створення правового, прозорого і інвестиційно привабливого бізнес-середовища, що дозволить залучити іноземних інвесторів до ринку

України, а отже забезпечити додаткові робочі місця з належним рівнем заробітної платні і призупинить міграційний потік заробітчан, що масово виїжджають з України у пошуках кращої долі.

Література

1. Доповідь «Про соціально-економічне становище України» за 2005-2016 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/
2. Експрес-випуск «Демографічна ситуація у 2016 році» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/